

Legsels Grote Sterns *Sterna sandvicensis* gepredeerd door Zwartkopmeeuw *Larus melanocephalus*

*SANDWICH TERN CLUTCHES PREDATED BY
MEDITERRANEAN GULLS*

Kees de Kraker

Inleiding

In een kolonie van Grote Sterns *Sterna sandvicensis* in de Flaauwers Inlaag aan de zuidkust van Schouwen (Zeeland) werd in 2009 een opvallende predatie door Zwartkopmeeuwen *Larus melanocephalus* geconstateerd. De Zwartkopmeeuw is een relatieve nieuwkomer als broedvogel in Nederland en ofschoon de Grote Stern van oudsher in de omgeving van Kokmeeuwen *Larus ridibundus* broedt, zal er van aanpassing sprake geweest zijn in kolonies waar Zwartkopmeeuwen zich ook als broedvogel vestigden. In deze bijdrage een overzicht van de waarnemingen in 2009 in een gemengde broedkolonie in Zeeland.

Grote Sterns en Zwartkopmeeuwen 10 mei 2004, Slijkplaat, Haringvliet, Zuid-Holland
Sandwich Terns and Mediterranean Gulls (P.A. Wolf)

Grote sterns en meeuwen

Als bescherming tegen predatie broeden Grote Sterns zo dicht op elkaar dat ze in zit op het nest met de snavel tot aan de burens kunnen reiken (pikafstand). Voor vogels die op eieren uit zijn, is zo'n dichte massa broedvogels die met lange, spitse snavels omhoog pikken naar degene die daar tussen wil landen een lastig te nemen hindernis. Nog meer veiligheid wordt verkregen door de Grote Sterns door zich als groep in een kolonie Kokmeeuwen te vestigen. De agressie van deze meeuwen ten opzichte van belagers zorgt er voor dat de sterns meer rust krijgen en vaak zelfs kunnen blijven zitten terwijl de Kokmeeuwen de indringers verjagen.

Voor deze bescherming door de Kokmeeuwen betalen de sterns tol in de vorm van door diezelfde Kokmeeuwen gepredeerde eieren. Ook roven de Kokmeeuwen veel vis die door de sterns voor de sternkuikens wordt aangevoerd (Van den Assem 1954, Rooth 1965). De hoeveelheid eieren die door Kokmeeuwen wordt gepredeerd varieert, maar kan afhankelijk van de omstandigheden ca 15% bedragen. Pas gelegde eieren van vogels die nog niet zo vast op het nest zitten, vaak aan de rand van de vestiging, lopen de grootste kans om geroofd te worden. Evenals bij het afpakken van vis van aanvliegende sterns gaat het dikwijls om een enkele gespecialiseerde Kokmeeuw. Uiteindelijk weegt de geboden bescherming op tegen de geleden verliezen, zeker wanneer de sterns in de kuikenfase naar veiliger gebieden kunnen opschuiven (Stienen *et al.* 2001).

Zwartkopmeeuw

Voor 1970 was de Zwartkopmeeuw een zeldzame en onregelmatige broedvogel in Nederland en in België (Japin & Van der Velden 1959). Sinds dat jaar heeft de soort elk jaar wel een broedgeval gehad (Jansen & Remeus 1978) en in de loop van de jaren tachtig van de vorige eeuw begon de populatie flink te groeien (Meininger & Bekhuis 1990). In 1998 kwamen in Nederland al 410 paartjes en in België minstens 275 paartjes tot broeden (Meininger & Flamant 1998, Meininger 2002). In 2008 waren er in Nederland en België 2300-2400 paren (van Dijk *et al.* 2010).

Met de groeiende populatie Zwartkopmeeuwen in Nederland worden Grote Sterns op de broedplaatsen in toenemende mate ook met deze soort geconfronteerd. Aanvankelijk ging het om enkele paren tussen de Kokmeeuwen, maar steeds vaker zijn er compleet door Zwartkopmeeuw gedomineerde vestigingen. Zo zaten er in 2009 bijvoorbeeld 800 paar Zwartkopmeeuw en 1200 paar Kokmeeuw met

uiteindelijk ruim 5000 paar Grote Sterns op de Hooge Platen in de Westerschelde.

Net als de meeste andere meeuwensoorten lusten ook Zwartkopmeeuwen graag een eitje. In 2007 constateerde Eric Stienen dat het broedsucces van Grote Sterns in Zeebrugge flink lager was uitgevallen door een gecombineerde predatie van Kokmeeuw en Zwartkopmeeuw aan het begin van het seizoen. Zwartkopmeeuwen zitten qua grootte tussen de Kokmeeuw en de Stormmeeuw *Larus canus* in. Laatstgenoemde probeert vaak eieren te roven, maar krijgt daartoe weinig kans vanwege de actieve verjaging door Kokmeeuwen. Ook Zwartkopmeeuwen worden door Kokmeeuwen gewantrouwd en vaak verjaagd, maar minder fanatiek dan bijvoorbeeld Storm- en Zilvermeeuwen *Larus argentatus*.

Grote Sterns Flauwers Inlaag 23 mei 2004 *Sandwich Terns at Flauwers Inlaag* (P.A. Wolf)

Flauwers Inlaag, 2009

In 2009 vond de vestiging van Kokmeeuw en Grote Stern op het eilandje in de Flauwers Inlaag pas laat in het broedseizoen plaats. Hoge predatiedruk van gespecialiseerde Zilvermeeuwen in combinatie met te weinig dekking door schaars aanwezige vegetatie in voorgaande jaren hadden de animo van Kokmeeuwen om zich hier te vestigen kennelijk doen afnemen. Uiteindelijk raakte het eilandje eind

mei toch nog in trek bij Kokmeeuwen (wellicht afkomstig van naburige mislukte vestigingen) en laat arriverende Grote Sterns.

De meeuwen vestigden zich op enkele plekken met riet, de sterns in de aangrenzende kruidlaag (Schorrenkruid, Zeekraal, Strand- en Spiesmelde) rondom de Kokmeeuwen. Na een aarzelend begin zette de groei van het aantal broedende sterns zich na 5 juni door. Hoeveel sterns er precies gebroed hebben is onduidelijk, als gevolg van een achter hoog riet schuilgaand deel van de vestiging. Vermoedelijk hebben er minstens 150 paar Grote Sterns gebroed.

Bezoek aan de kolonie in Flauwers Inlaag *Visiting the colony at Flauwers Inlaag* (K. Tanis)

Veel last van predatie door Zilvermeeuwen leek de kolonie niet te hebben, maar bij elk bezoek werd een Zwartkopmeeuw waargenomen die eieren roofde. Deze vogel werd weinig in de weg gelegd terwijl hij voortdurend rondjes boven de Kokmeeuwen en sterns vloog. Hoewel incidenteel een ei kon worden geroofd bij Kokmeeuwen, had de Zwartkopmeeuw aanzienlijk meer succes bij de Grote Sterns. De eierroof gebeurde heel onopvallend. Op diverse plaatsen waren groepjes sterns aan het baltsen en zo nu en dan stond een broedende

vogel kennelijk even op van zijn plekje om daaraan deel te nemen. Meestal wordt zo'n legsel dan onbedoeld door burens bewaakt, maar uiteraard lopen de eieren op zo'n moment wel grotere risico's. De Zwartkopmeeuw profiteerde duidelijk van dergelijke situaties. Zo werden drie tot vier eieren tijdens een kwartiertje waarnemen buit gemaakt en aan de rand van de kolonie verorberd. Het ging daarbij soms om al geruime tijd bebroede eieren; legsels die Grote Sterns over het algemeen fel bewaken.

Vogels die al in een vroeg stadium hun eieren kwijt raakten hebben mogelijk deels een vervolglegsel geproduceerd, want het baltsen bleef voortduren ondanks de late vestiging van de kolonie als geheel.

Bij een bezoek aan de kolonie op 25 juni 2009 ging een flink aantal Grote Sterns de lucht in. De schatting van het aantal broedparen werd daarbij tot 400 paar opgehoogd. Helaas bleek toen al dat de schade groot was: ter plaatse waren in de wit bescheten vegetatie vooral lege nestkuiltjes te zien. Slechts hier en daar lag nog een ei. Veel eieren lagen leeggegeten in de omgeving van de kolonie. In totaal werden 140 nog aanwezige legsels en vier jonge kuikens geteld. Vrijwel zeker was deze predatie allemaal het werk van die ene Zwartkopmeeuw, die ook later nog actief was. Twee weken later was het eilandje geheel verlaten en ook de Kokmeeuwen hebben in 2009 vrijwel geen enkel jong groot gebracht.

Gemengde kolonie Grote Sterns, Zwartkopmeeuwen en Kokmeeuwen *Mixed colony of Sandwich Terns, Mediterranean Gulls and Black-headed Gulls* (P.A. Wolf)

Discussie

Het broedsucces bij late legsels (eieren gelegd na 20 mei) is altijd erg laag; vaak nihil. Het zou daarbij dan ook vooral om jonge onervaren broedvogels gaan. Overigens zijn er ook broedgebieden waar het seizoen doorgaans wat later begint en ook langer doorloopt, zoals de vestiging op Hooge Platen. Het is mogelijk dat het grote succes van de eierroevende Zwartkopmeeuw het gevolg was van de onervarenheid van de in de Flaauwers Inlaag broedende sterns.

Het is de hopen dat de Kokmeeuwen en de Grote Sterns zich in volgende jaren weer eerder in het broedseizoen in de Flauwers Inlaag kunnen vestigen en liefst komen zij in grote aantallen tot broeden zodat gespecialiseerde Zwartkopmeeuwen succesvol op afstand gehouden kunnen worden. Kleinere vestigingen zijn gevoelig voor predatie en een eenmaal met succes toegepaste voedselstrategie vergeet een meeuw niet zomaar. Overigens kun je bijna nergens anders van zo dichtbij de sterns volgen en genieten van het levendige koloniegebeuren als op dit plekje van Schouwen.

Summary

A fairly late breeding attempt of Sandwich Terns (400 pairs) and Black-headed Gulls on a small island in Flauwers Inlaag (Schouwen, Zeeland) failed mostly as a result of egg and predation of a single, specialised Mediterranean Gull in 2009. It is concluded that the chances for the Mediterranean Gull were enhanced due to a lack of experience of these late-nesting birds.

Referenties

- Assem J. van den 1954. Kokmeeuwen als belagers van Grote Sterns. De Lev. Nat. 57: 141-145.
- Dijk A.J. van, A. Boele, F. Hustings, K. Koffijberg & C.L. Plate 2010. Broedvogels in Nederland in 2008. SOVON-monitoringrapport 2010/01, SOVON Beek-Ubbergen.
- Jansen F.H. & A. Remeus 1978. Naar een definitieve vestiging van de Zwartkopmeeuw *Larus melanocephalus* in Nederland?. Limosa 51(3-4): 88-106.
- Japin H.J. & B. van der Velden 1959. Een broedgeval van een paartje Zwartkopmeeuwen *Larus melanocephalus* in Nederland. Limosa 32(4): 183-185.
- Meininger P.L. 2002. Zwartkopmeeuw. In: Hustings F. & Vergeer J-W. (eds). Atlas van de Nederlandse broedvogels, 1998-2000: 230-231. Nederlandse Fauna 5, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey, Leiden.
- Meininger P.L. & Bekhuis J.F. 1990. De Zwartkopmeeuw *Larus melanocephalus* als broedvogel in Nederland en Europa. Limosa 63: 121-134.
- Meininger P.L. & Flamant R. 1998. Breeding populations of Mediterranean Gull *Larus melanocephalus* in The Netherlands and Belgium. Sula 12(4): 127-136.
- Rooth J. 1965. Over sterns en kaapmeeuwen. De Lev. Nat. 68: 265-275.
- Stienen E.W.M., Brenninkmeijer A. & Geschiere C.E. 2001. Living with gulls: the consequences for Sandwich Terns of breeding association with Black-headed Gulls. Waterbirds 24(1): 68-82.

Adresgegevens auteur:

Kees de Kraker

Burghsering 20, 4328 LL Burgh-Haamstede, krakertjes@zeelandnet.nl